

ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Ісько Олена

Протягом останніх десятиліть простежується підвищення рівня напруженості криміногенних обставин, зростання злочинності, особливо, серед підлітків. Соціальна робота з підлітками з девіантною поведінкою у закладах освіти базується на комплексному підході, що включає профілактику, корекцію та підтримку. Важливими аспектами є раннє виявлення проблем, індивідуальна робота з учнями та залучення сім'ї до процесу виховання. Науковці стверджують, що девіантна активність підлітків значно зросла, в порівнянні з дорослими [1–3]. З огляду на це, актуальним завданням сьогодення є організація ефективної соціальної роботи з особами підліткового віку в закладах освіти.

Метою дослідження є теоретичне вивчення основних засад соціальної роботи з підлітками з девіантною поведінкою у закладах освіти.

Основні засади соціальної роботи з підлітками з девіантною поведінкою полягають в попередженні або подоланні різних відхилень у поведінці; в організації підвищеного рівня піклування про дітей, виховання в них почуття власної гідності, опираючись на позитивні риси характеру; у встановленні контакту з особистістю підлітка, яка перевиховується. Провідна мета соціальної роботи у тому, щоб допомогти підлітку подолати кризу яка виникла та самостійно перебудувати власне життя. Правильно спланована соціальна робота спрямовується на реалізацію комплексної допомоги в розв'язанні проблем особистості підлітка. Загалом соціальна робота з підлітками з девіантною поведінкою в освітніх закладах включає три аспекти [1, 3]:

- 1) особистісний та психічний розвиток підлітка, навчання та виховання в сім'ї та школі;
- 2) набуття соціальних якостей та соціальний розвиток особистості, набуття досвіду комунікації та засвоєння суспільних правил та норм поведінки;

3) культурний розвиток підлітка передбачає ознайомлення з навколишнім світом, опанування культурних цінностей суспільства, здобуття відповідної освіти, опанування культурою поведінки та стосунків.

Серед головних завдань соціальної роботи з підлітками з девіантною поведінкою варто виокремити такі: забезпечення умов, які допоможуть компенсувати проблеми соціалізації підлітка; організація ефективної соціально-педагогічної реабілітації та профілактики підлітків; робота з проблемами підлітка (використання власної методики); проведення діагностики, консультування та корекції з соціально-педагогічної проблеми дитини; проведення культурно-просвітницької роботи; надання консультування та спеціалізованої допомоги підлітку у відповідних спеціалістів; організація дозвілля дитини; здійснення превентивних заходів, депривації, запобігання дезадаптації, педагогічної та соціальної занедбаності; організація захисту та допомоги підлітку [2, с. 146].

В процесі соціальної роботи з підлітками з девіантною поведінкою доцільно застосовувати наступні види роботи: інтервенція, превенція, корекція, соціальний контроль, профілактика девіантної поведінки. Так, інтервенція, тобто втручання – полягає в екстреній і невідкладній психологічній швидкій допомозі, спрямованій на запобігання психопатології, повернення підлітка до адаптивного рівня функціонування, зниження шкідливої дії травматичної події. Превенція – полягає в попередженні (профілактиці) небажаного явища [1, с. 9].

Корекція передбачає проведення системи заходів, спрямованих на корекцію відхилень або недоліків поведінки, компенсацію виявлених відхилень підлітка через роботу з її мікросоціальним оточенням. Соціальний контроль передбачає використання механізму самозбереження та саморегуляції (самоорганізації) суспільства шляхом підтримки та встановлення в даному суспільстві нормативного порядку, нейтралізації, усунення або мінімізації девіантної поведінки підлітка. Ключовими методами соціального контролю є покарання та заохочення [3, с. 17].

Профілактика девіантної поведінки полягає у використанні сукупності методів недопущення та попередження в підлітків відхилень від соціально ствердної поведінки. Важлива роль в профілактиці та попередженні девіантної поведінки підлітків належить сім'ї та школі. Оскільки найпоширенішими серед підлітків найпоширенішими є прояв адиктивної поведінки, то саме такий аспект вимагає особливої уваги з боку батьків, вчителів, психологів та соціальних педагогів.

Таким чином, профілактика девіантної поведінки передбачає створення сприятливого освітнього середовища, що сприяє соціалізації та формуванню позитивних моделей поведінки. Корекційна робота включає психологічну підтримку, спеціальні програми розвитку та співпрацю з педагогами. Ефективність соціальної роботи залежить від використання сучасних методів, таких як тренінги, групові заняття та індивідуальні консультації. Важливу роль відіграє формування довірливих стосунків між підлітками та соціальними працівниками, що сприяє їхній адаптації та розвитку.

Отже, соціальна робота з підлітками з девіантною поведінкою у закладах освіти є важливим напрямом діяльності, що спрямований на запобігання й подолання поведінкових відхилень, а також створення умов для гармонійного розвитку особистості. Соціальна робота з підлітками з девіантною поведінкою повинна базуватися на основних педагогічних принципах, вона може бути ефективною лише за умови тісної співпраці психологів, учителів, соціальних педагогів та батьків. Крім того, соціальна робота з девіантними підлітками повинна бути періодичною й чітко спланованою з дотриманням усіх прав дітей та з використанням необхідних методів та видів роботи.

Список використаних джерел

1. Бучака А. О. Соціальна робота з підлітками з девіантної поведінкою та молодими людьми, які повернулись з місць позбавлення волі. Рівне. 2011. 28 с.
2. Гаркавець С.О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі. Луганськ: вид-во «Ноулідж», 2010. 58 с.
3. Євтушенко І. В., Мелоян А. Є., Бабенко К. А. Страх та агресія як деструктивні прояви психіки. *Психологія: збірник наукових праць*. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2013. Випуск 21. С. 15–23.